Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Eduskunta

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yrittäjien työttömyysturvaoikeuden väliaikaisesta järjestämisestä

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoamme otsikon asiasta, minkä johdosta esitämme seuraavaa.

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalain väliaikaista muuttamista.

Työmarkkinatukea voitaisiin maksaa päätoimisesti yrittäjänä työllistyneelle henkilölle, jonka päätoiminen työskentely yrityksessä katsottaisiin päättyneen ja päättymisen syynä olisi hyvin laajalle levinnyt vakava tartuntatauti.

Lisäksi henkilön päätoimisen työskentelyn voitaisiin katsoa päättyneen myös, jos yritystoiminnasta saatava tulo siinä jokaista yrittäjänä työskentelevää henkilöä kohti olisi vähemmän kuin 1 089,67 euroa kuukaudessa, ja tulon vähentyminen johtuisi hyvin laajalle levinneestä vakavasta tartuntataudista. Säännöksen tuloraja olisi sama kuin yrittäjän työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevan työssäoloehdon kertymisen kuukausittainen raja vuonna 2020. Henkilön päätoiminen työskentely voitaisiin näissä tilanteissa katsoa päättyneeksi, vaikka yritystoimintaa ei lopetettaisi. Yrittäjän ei tarvitsisi myöskään esim. lopettaa YEL-vakuutusta.

Työmarkkinatuen maksaminen edellyttäisi, että henkilö ilmoittautuu työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon ja hänen oikeudestaan työmarkkinatukeen annettaisiin työvoimapoliittinen lausunto Kansaneläkelaitokselle. Yrittäjän pitäisi ilmoittautua työnhakijaksi TE-toimistoon 15.4.2020 mennessä, jotta hän voisi saada etuutta jo 16.3.2020 alkaen. Muussa tapauksessa etuus maksettaisiin aikaisintaan työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien.

Työmarkkinatukeen ei sovellettaisi odotusaikaa, tarveharkintaa eikä osittaista työmarkkinatukea koskevia säännöksiä. Muutos olisi väliaikainen ja sillä tuettaisiin yrittäjien toimeentulon turvaamista COVID 19 –pandemiasta johtuvien poikkeusolojen aikana.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 II lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan

mahdollisimman pian ja se olisi voimassa 30.6.2020 asti. Lakia sovellettaisiin työmarkkinatukeen, jota maksetaan ajalla 16.3.2020-30.6.2020. Lakimuutos on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä ja Suomen Yrittäjät on saanut kommentoida esitystä valmistelun aikana.

Lausuntomme esityksestä

Olemme lähtökohtaisesti tyytyväisiä esitykseen ja siinä ehdotettuun malliin turvata yrittäjien toimeentuloa korona-epidemian aikana.

Korona-epidemiasta johtuvan poikkeustilan seurauksena lukuisat yrittäjät taistelevat tällä hetkellä sekä yrityksensä olemassaolon että henkilökohtaisen toimeentulonsa puolesta. Yhteiskunnassa tehdään nyt arvovalintoja sen suhteen, pidetäänkö mahdollisimman moni yritys toiminnassa myös kriisin yli vai annetaanko yritysten kaatua ja tuetaan työttömäksi päätyvän entisen yrittäjän toimeentuloa passiivisella työttömyysetuudella. Näkemyksemme on se, että ensimmäinen toimintatapa on pitkässä juoksussa järkevämpää. Pidämmekin erittäin perusteltuna, että työttömyysturvan saamisedellytyksiä yritystoiminnan jatkuessa laajennetaan väliaikaisesti ja nimenomaan kaikkiin yrittäjiin. Vaihtoehtona nyt esitetylle mallille on se, että suuri joukko yrityksiä lopettaa toimintansa kokonaan. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, ettei yrittäjillä eikä myöskään heidän mahdollisesti nyt lomauttamillaan työntekijöillä olisi kriisin jälkeen työpaikkaa, johon palata.

Erityisen tärkeää on se, että muutosta ehdotetaan sovellettavaksi takautuvasti jo 16.3. lukien, jotta heti kriisin alkaessa toimeentulonsa menettäneet yrittäjät, jotka nyt ovat hallituksen tiedotustilaisuudesta 20.3. lukien ovat odottaneet oikeutta etuuteen, saavat sitä samalta ajalta, jolta kriisi on heidän toimintaansa vaikuttanut.

Esityksen mukaan päätoimisen työskentelyn päättyminen todetaan ensisijaisesti yrittäjän oman ilmoituksen perusteella. Yrittäjän on annettava TE-toimistolle selvitys yrityksen toimialasta ja siitä, miten vakava tartuntatauti ja siitä johtuvat rajoitukset ja suositukset ovat aiheuttaneet päätoimisen työskentelyn päättymisen. Jos kyse on tulojen vähentymisestä vakavan tartuntataudin vuoksi, yrittäjän on annettava TE-toimistolle selvitys yritystoiminnasta saatavasta tulosta, ja siitä, miten tulon vähentyminen johtuu vakavasta tartuntataudista. Yrittäjän antaman selvityksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto antaisi oikeudesta työttömyysetuuteen työvoimapoliittisen lausunnon. Edellytämme, että TE-toimistot ohjeistetaan hyvin kevyeen ja nopeaan toimintatapaan yrittäjien omia ilmoituksia vastaanottaessaan ja työvoimapoliittisia lausuntoja niiden pohjalta laatiessaan. Etuudella on monen yrittäjän toimeentulon osalta jo kiire ja TE-toimistot ovat jo lomautettujen/irtisanottujen työntekijöiden ja toimintansa lopettaneiden yrittäjien osalta

täystyöllistettyjä. Yrittäjien ilmoitukset tulee hallituksen esityksen mukaisesti hyväksyä matalalla kynnyksellä, jotta myös täystyöllistetty Kela pääsee tekemään etuuden myöntöpäätöksiä. Viranomaismenettelyt eivät voi muodostua tässä pullonkaulaksi vaan heille tulee taata riittävät resurssit ja selkeät ohjeet päätösten tekemisen tueksi.

Kustannusvaikutusten osalta toteamme, että ilman nyt säädettävää mahdollisuutta valtaosa yrittäjistä lopettaisi toimintansa. Tällöin valtio rahoittaisi heille työttömyyden perusteella maksettavaa työttömyysetuutta vastaavalla summalla kuin ehdotetussa mallissa yritystoiminnan rinnalla maksettavaa etuutta. Jo yritystoiminnasta on tuloja, ne sovitellaan työttömyysetuuden kanssa. Yritystoiminnan lopettaneella sellaista tuloa ei ole. Tältä osin muutos voi jopa säästää valtiolle aiheutuvia kustannuksia. Edelleen pelkän työttömyysetuuden varassa olevat hakisivat todennäköisesti myös useammin sekä asumistukea että toimeentulotukea, mikä myös lisäisi valtion menoja.

Ehdotetussa mallissa yrittäjän YEL-vakuutus saa jäädä voimaan, kun yritystoiminnan lopettamiseksi työttömyysturvassa edellytetään vakuutuksen lopettamista. Ehdotettu muutos voi siten keventää valtion tarvetta osallistua YEL-eläkkeiden rahoitukseen vuonna 2020, koska useampi yrittäjä pitäneen YEL-vakuutuksensa voimassa. Tällä on vaikutusta myös yrittäjien sosiaaliturvaan sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä helpottaen valtion tarvetta paikata ansioturvaa perus- ja/tai viimesijaisella turvalla.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Hellstén
Työmarkkina-asioiden päällikkö